

Indholdsfortegnelse

Forord til den danske udgave	9
Forord	13
1 De første år	15
2 Koncentrationslejr	43
3 Mountbracken og Campbell	73
4 Jeg udvider min horisont	93
5 Renæssance	115
6 Bloderskab	133
7 Lys og skygge	159
8 Frigørelse	183
9 The Great Knock	205
10 Lykkens tilsmilelse	231
11 Skak	255
12 Våben og godt selskab	281
13 Den nye stil	303
14 Skakmat	327
15 Begyndelsen	355

Forord til den danske udgave

Overrasket af fryd er det af Lewis' værker, som indeholder flest historiske og litterære allusioner. Han bruger disse til at indramme og kolorere beretningen om sin omvendelse fra ateismen til kristendommen. Selve titlen er lånt fra den første linje i et digt af Wordsworth, en kendsgerning, som fremgår af den overordnede epigraf til bogen. I de øvrige epigrafer, der indleder hvert kapitel, gør Lewis brug af citater fra Milton, *Sir Gawain og den grønne ridder*, Herbert og andre for at give et litterært anstrøg til et værk, han i sit eget forord giver disse ord med på vejen: "Min beretning er, frygter jeg, indtil det kvælende subjektiv."

Ud over de direkte litterære referencer er hele bogen ladet med hentydninger. "Den blå blomst", Lewis i det første kapitel bekender sig som tilbeder af, fra han var 6 år gammel, vender tilbage i det sidste kapitel som blåklokkerne i Whipsnade, hvor hans omvendelse fuldbyrdes. Med navnet "Belsen" – det øgenavn han giver den by, hvor han begynder i skolen – belaster Lewis en lille by i Hertfordshire med en reference til nogle af det tyvende århundredes værste rædsler. Denne hentydning (som moderne læsere ofte overser) til samtidens historie efterfølges umiddelbart af en afvisning af Hertfordshires tilnavn i den engelske, litterære tradition: "Det Grønne

Hertfordshire” siger man, men det var ikke grønt for Lewis. Hermed forberedes læseren på Lewis’ usædvanlige vurdering af Englands skoletraditioner.

De mange allusioner understreger, at beretningen i *Ovrrasket affryd* er en sindets rejse gennem ideernes riger og kontinenter. Samtidige personer som J.R.R. Tolkien og Hugo Dyson, der i f.eks. Humphrey Carpenters højt anerkendte skildring af forløbet spiller centrale roller i Lewis’ omvendelse, figurerer i Lewis’ egen beretning i opremsninger som: ”Platon, Dante, MacDonald, Herbert, Barfield, Tolkien, Dyson.” Platon, en af oldtidens største filosoffer; Dante Alighieri, forfatteren til *Den guddommelige komedie*; George Herbert, det syttende århundredes måske største kristne digter, og George MacDonald, den skotske, victorianske forfatter til eventyr og teologiske værker, nævnes på linje med nære personlige venner som Owen Barfield, som Lewis oprindeligt mødte i Oxford som en medstuderende, samt Tolkien og Dyson, der ligesom Lewis underviste i engelsk.

Det store væld af referencer og hentydninger understreger også Lewis’ manglende lyst til at skrive en decideret selvbiografi. Det, Lewis i stedet tilbyder læseren, er ’frydens biografi’ i hans eget liv. For den, der har et godt kendskab til Lewis, er ordet ”fryd” måske mest kendt for dets rolle i en af præmisserne til det såkaldte ”længslens argument”, som man tilskriver Lewis. Heri hævdes det,

lidt forenklet sagt, at menneskets længsler ikke kan eksistere uden en reel mulighed for deres opfyldelse, og at menneskets længsel efter det mere-end-naturlige, som fryden er en forsmag på, indikerer eksistensen af en virkelighed ud over den materielle. Dette argument er meget omstridt og bør ikke tænkes med, når man her stifter bekendtskab med Lewis' egen historie for første gang, eller for første gang fortalt på en ny måde.

I stedet bør læseren reflektere over sine egne erfaringer og afgøre med sig selv, om han efter endt læsning kan vende tilbage til Lewis' forord og med ham sige: "Hvad! Har du også oplevet det?" Læseren kan spørge sig selv, om det liv, han fører, åbner op for at føle "stik af fryd", eller han har lært at lade sig nøje med utilstrækkelige erstatninger? Eller om han aktivt søger fryden og derfor ikke finder den, i stedet for først at søge det sandeste og bedste og skønneste og så lade fryden komme, som den vil? Lewis giver os en rundrejse i litteratur og ideer, i "nordiskhed" og fantasi: Hvor rammes læseren af fryd, og hvilken højere virkelighed vil åbne sig for ham, hvis han tillidsfuldt vender tilbage dertil?

Dr. Brendan Wolfe

Founder & Principal Editor

St. Andrews Encyclopaedia of Theology

Januar 2023

Forord

Denne bog er foranlediget dels af opfordringer til at fortælle, hvordan det gik til, at jeg skiftede ateismen ud med kristendommen, dels af en trang til at korrigere en falsk forestilling eller to, som synes at have vundet indpas. Hvorvidt bogen vil have relevans for andre end mig selv, afhænger af i hvor høj grad disse andre, ligesom jeg, har oplevet det, jeg vil kalde "fryd". Hvis denne oplevelse er mere eller mindre almindelig, tænker jeg, at en mere detaljeret redegørelse, end hvad man hidtil har gjort den til genstand for, kan have en vis nytte. Jeg har fået mod på at tage emnet op, fordi jeg har bemærket, at folk sjældent omtaler det, de selv regner for deres mest personlige og særegne erfaringer, uden at mindst én (og ofte flere) af de tilstedeværende reagerer ved at sige: "Hvad! Har *du* også oplevet det? Jeg har altid troet, at jeg var den eneste."

Bogen skal udelukkende skildre min omvendelse. Den er ikke en mere generel selvbiografi, og den er slet ikke "Bekendelser", som dem Skt. Augustin og Rousseau har skrevet. Som beretningen skrider frem, vil den derfor også i stadig ringere grad have karakter af en almindelig selvbiografi. I de første kapitler må beskrivelsen favne temmelig vidt, for at læseren, når mit særlige åndelige tidedervv skal beskrives, kan få en fornemmelse for, hvil-

ket menneske min barndom og ungdom havde formet. Når først denne ramme er færdigformet, begrænser jeg mig helt og holdent til 'sagen' og udelader alt, som ikke synes relevant for denne (hvor vigtigt det end måtte forekomme ud fra biografiske kriterier). Jeg tror ikke, læseren derved går glip af så meget; jeg har aldrig læst en selvbiografi, hvor den afgjort mest interessante del ikke var de tidligste år.

Min beretning er, frygter jeg, indtil det kvælende subjektiv; jeg har aldrig før skrevet noget lignende, og jeg kommer næppe heller til at gøre det igen. Jeg har forsøgt at udforme det første kapitel således, at den, der ikke kan døje den slags beretninger, straks vil forstå, hvad der venter ham, og kan minimere sit tidsspilde ved at lægge bogen fra sig.

C.S. Lewis

1

De første år

Lykkelig, men dårligt rustet til en sådan lykke.

MILTON

Jeg blev født i vinteren 1898 i Belfast. Min far var sagfører, og min mor var præstedatter. Mine forældre fik kun to børn, drenge begge to, og jeg var tre år yngre end min storebror. Vi var frugten af en forening mellem to meget forskellige slægter. Min far tilhørte den første generation i hans familie, hvor nogen valgte en højere uddannelse. Hans bedstefar havde været landmand i Wales, og hans far havde været 'sin egen lykkes smed', der begyndte som arbejdsmand, emigrerede til Irland og endte som partner i firmaet Macilwaine og Lewis, "Boiler-makers, Engineers, and Iron Ship Builders". Min mor tilhørte familien Hamilton og havde mange generationer af præster, advokater, skibskaptajner og lignende i sit stamtræ. På hendes mors side, i familien Warren, kunne man spore slægten tilbage til en normannisk ridder, som ligger begravet i Battle Abbey. De to familier, jeg udspringer fra, var lige så forskellige i temperament som i historie.

Min fars familie var sande walisere: følsomme, lidenskabelige og udtryksfulde mennesker, som let lod sig bevæge til såvel vrede som ømhed; mennesker, som både lo og græd ikke så lidt, og som ikke så godt forstod at sørge for deres egen lykke. I familien Hamilton var folk mere besindige. De var af et mere kritisk og ironisk sindelag, og de besad i høj grad evnen til at søge og gribe lykken – ligesom en erfaren rejsende hurtigt udsøger sig den bedste plads i en togvogn. Lige fra mine tidligste år var jeg opmærksom på den iøjnefaldende kontrast mellem min mors muntre og rolige væremåde og de voldsomme op- og nedture i min fars følelsesliv. Før jeg var gammel nok til at sætte ord på det, havde denne kontrast bibragt mig en vis mistillid til og modvilje mod følelser som noget ubehageligt og belastende og ligefrem farligt.

Begge mine forældre var efter tidens og omgivelsernes målestok belæste eller 'kloge' mennesker. Min mor havde vist talent for matematik i sin ungdom og taget en BA ved Queen's College i Belfast, og før hendes tidlige død begyndte hun at oplære mig i både fransk og latin. Hun holdt meget af at læse gode romaner, og jeg tror, at de romaner af Meredith¹ og Tolstoj, som jeg har arvet, blev købt til hende. Min far havde en ganske anden

---

¹ George Meredith (1828-1909). Engelsk digter og romanforfatter.

smag. Han holdt mere af det oratoriske og havde som ung selv holdt politiske taler i England. Hvis han havde haft midler til det, ville han uden tvivl have forsøgt at gøre politisk karriere. Hvis ikke hans æresfølelse, der til tider antog næsten virkelighedsfjerne dimensioner, havde været for stor en hæmsko, tror jeg for så vidt også, han kunne have drevet det til noget inden for politik, for han besad mange af de egenskaber, der på den tid krævedes af en parlamentariker: en imponerende fremtoning, en malmfuld røst, hurtig opfattelsesevne, veltalenhed og en god hukommelse. Han holdt meget af Trollopes² politiske romaner, og i dag tænker jeg, at han håbede at udleve sine egne karrieredrømme, som Phineas Finn gør det i disse bøger. Han holdt også meget af poesi, hvis den indeholdt elementer af retorik eller patos eller begge dele. Jeg tror, *Othello* var hans yndlingskuespil af Shakespeare. Han havde også stor fornøjelse af at læse så godt som enhver humoristisk forfatter lige fra Dickens til W.W. Jacobs,³ og han var selv, næsten uden sidestykke, den bedste *raconteur*, jeg nogensinde har lyttet til; det vil sige den bedste inden for sin 'genre', hvor fortælleren levendegør alle karaktererne ved hjælp af grimasser, gebærder og panto-

---

2 Anthony Trollope (1815-1882). Engelsk romanforfatter.

3 William Wyndham Jacobs (1863-1943). Engelsk forfatter.

mime. Han var aldrig så lykkelig, som når han kunne sidde en times tid sammen med en eller to af mine onkler og udveksle 'wheezes' (et noget besynderligt synonym for anekdoter i min familie). Hverken han eller min mor udviste imidlertid den mindste forkærlighed for den slags litteratur, som blev min foretrukne, så snart jeg blev gammel nok til selv at vælge mit læsestof. Ingen af dem havde nogensinde lyttet efter hornkald fra elverland. Der fandtes ikke nogen bøger af Keats eller Shelley i vores hjem, og deres kopi af Coleridge⁴ havde aldrig (så vidt jeg ved) været åbnet. Hvis jeg er romantiker, skyldes det således på ingen måde mine forældre. Tennyson⁵ kunne min far ganske vist godt lide, men det var Tennyson, som man møder ham i *In Memoriam* og *Locksley Hall*. Jeg hørte ham aldrig tale om *Lotus Eaters* eller *Morte d'Arthur*. Min mor, har man fortalt mig, interesserede sig slet ikke for poesi.

Ud over gode forældre, god mad og en have (der virkede meget stor) at lege i nød jeg som dreng godt af to velsignelser. Den første velsignelse var vores sygeplejerske, Lizzie Endicott, som selv ikke barndommens nøje-regnende erindringer kan finde nogen fejl ved. Lizzie var lutter venlighed, munterhed og sund fornuft. Dengang

---

4 John Keats (1795-1821), Percy Bysshe Shelley (1792-1822) og Samuel Taylor Coleridge (1772-1834). Engelske digtere.

5 Alfred Tennyson (1809-1892). Engelsk digter.

havde man ingen kvababelser ved at ansætte ”lady nurses”. Gennem Lizzie fik vi føling med landbefolkningen i County Down og høstede derfor erfaringer med to meget forskellige sociale sammenhænge. Heraf min livslange immunitet over for det falske lighedstegn, som nogle mennesker sætter mellem det forfinede og det prisværdige. Blandt mine tidligste erindringer er en forståelse for, at man kunne fortælle Lizzie visse vittigheder, der ville blive regnet for højst upassende i dagligstuen, kombineret med en vished for, at Lizzie helt enkelt var god – for så vidt som et menneske kan være det.

Den anden velsignelse var min bror. Selv om han var tre år ældre end jeg, opfattede jeg ham aldrig som min ’storebror’; vi var allierede, for ikke at sige medsammentvorne, lige fra begyndelsen. Ikke desto mindre var vi meget forskellige. Det demonstrerede vores tidligste tegninger (og jeg husker ikke noget tidspunkt, hvor vi ikke ustandselig tegnede) med al tydelighed. Han tegnede gerne skibe og tog og kampscener, men når jeg ikke imiterede ham, tegnede jeg, hvad vi begge kaldte ”dyr i tøj” – barnekammer-litteraturens antropomorfe væsner. Den første historie, han skrev – som den ældre overgik han før jeg fra at tegne til at skrive – fik titlen *Den unge Rajah*. Han havde allerede valgt Indien til ’sit’ land; mit land var Dyreland. Jeg tror ikke, nogen af de bevarede tegninger

kan dateres til de første seks år af mit liv, som jeg her beskriver, men jeg har en del, som ikke kan være meget senere. Ud fra dem vurderer jeg, at mit talent overgik hans. Allerede tidligt kunne jeg få bevægelse ind i mine tegninger, så det så ud, som om figurerne virkelig løb eller sloges, og jeg havde en god fornemmelse for perspektiv. Hverken i mine eller min brors 'kunstværker' finder man imidlertid en eneste linje, der er tegnet ud fra en bestemt forestilling – end ikke en primitiv forestilling – om skønhed. Tegningerne indeholder handling, komik, opfindsomhed, men man finder ikke så meget som et kim til en forståelse for formgivning, og der lades på chokerende vis hånt om naturlige former. Træer ligner klumper af vat stukket på pinde, og intet tyder på, at nogen af os kendte til den naturlige form på noget blad i den have, hvor vi næsten dagligt legede. Dette fravær af skønhed er ved nærmere eftertanke karakteristisk for vores barndom. Ingen af de billeder, der hang på væggene i vores hjem, vakte nogensinde vores interesse – og de fortjente heller ingen interesse. Vi så aldrig en smuk bygning; forestillede os end ikke, at en bygning kunne være smuk. Mine tidligste æstetiske erfaringer, hvis man da kan kalde dem æstetiske, var af en anden art; de var lige fra begyndelsen romantiske og ikke faktuelle. På et tidspunkt i denne første tid udsmykkede min bror vores

værelse med låget af en kagedåse, som han havde dækket med mos og garneret med små grene og blomster, for at det skulle illudere en have eller en skov. Det var min første oplevelse af skønhed. Hans lege-have vakte en følelse, som vores rigtige have aldrig havde formået at vække. Den gjorde mig bevidst om naturen – ikke som et forråd af former og farver, men som noget svalende, dugfriskt og jubelfremkaldende. Jeg tror ikke, indtrykket betød så meget for mig i øjeblikket, men i erindringen antog det snart stor betydning. Så længe jeg lever, vil min forestilling om Paradis uvægerligt indeholde et element af min brors lege-have. Hver dag var der også det, vi kaldte ”De grønne Bakker”; Castlereagh Hills’ grønne, kuperede landskab, som vi havde udsigt til fra vores værelse. Bakkerne var ikke langt borte, men for børn som os var de fjerne og utilgængelige. De bibragte mig en længsel – *Sehnsucht* – og fik mig på godt og ondt, og før jeg var blevet seks år gammel, til at tilbede Den Blå Blomst.⁶

Æstetiske oplevelser var således sjældne i min barndom, og religiøse oplevelser var der slet ingen af. Nogle har ud fra mine bøger fået det indtryk, at jeg voksede op

---

⁶ Blå blomst, litterært, romantisk symbol for poesien, udtrykt af Novalis i romanen *Heinrich von Ofterdingen* (udg. 1802), om en ung mand, der drager ud i verden for at genfinde et drømmesyn af en blå blomst, i hvis kronblade en underskøn pige åbenbarer sig.